

DE MIDDELEEUWEN: EEN PROJECT BEGELEID ZELFSTANDIG WERKEN

Marc Edelynck

Inleiding

Doelgroep van dit project zijn de leerlingen van het zesde jaar ASO. De bedoeling van het project is dubbel. Op methodisch vlak wordt gestreefd naar een weloverwogen afwisseling tussen klassieke lesmomenten en begeleid zelfstandig werken, tussen individueel werk en werken in groepsverband. Op inhoudelijk vlak staat een ruime en genuanceerde benadering van de Middeleeuwen als doelstelling voorop.

1 Introductie van het project

De concrete uitwerking van het project omvat diverse stappen. Tijdens een korte klassikale inleiding worden de bedoeling en de uitwerking van het project toegelicht. Bij wijze van verdere inleiding kunnen de leerlingen bijvoorbeeld vanuit hun voorkennis zelf een trefwoordenlijst aanleggen betreffende de Middeleeuwen. Breng vervolgens de trefwoorden op het bord en sorteer ze volgens onderstaande criteria:

- specifiek middeleeuws: realiteit (bv. feodaliteit) of fictie (bv. Koning Arthur),
- correct maar niet specifiek middeleeuws (bv. kastelen),
- niet correct (bv. heksenvervolging).

Deze werkwijze heeft als voordeel dat al van bij de aanvang van het project eventuele misverstanden over de Middeleeuwen uit de weg kunnen worden geruimd.

Bij de eerste eigenlijke stap wordt vertrokken van een vooraf door de leerkracht samengestelde trefwoordenlijst. Bij het opmaken van deze trefwoordenlijst werd vooral de inhoudelijke doelstelling van het project voor ogen gehouden. Vanuit die optiek vind je in de lijst zowel begrippen die verwijzen naar kunst (romaans, gotisch) en literatuur (abele spelen, ridderromans, enz.) als begrippen die verwijzen naar de algemeen culturele context (feodaliteit, standenmaatschappij, christendom, Augustinus, Thomas van Aquino, enz.).

Elke leerling krijgt uit de betreffende lijst een aantal trefwoorden toegewezen die hij of zij passend moet verklaren en dit met gebruik van diverse bronnen. Welke bronnen worden geraadpleegd is uiteraard afhankelijk van het aanbod binnen de school. Mogelijkheden zijn:

- klassieke encyclopedieën,
- meer gespecialiseerde werken,

- Encarta,
- Internet.

Om oeverloos zoeken op het Internet te vermijden, kun je als begeleidende leerkracht best een voorselectie maken van toepasselijke websites. Een interessant vertrekpunt hierbij is het adres users.skynet.be/olc: hier vind je ondermeer een volgens de SISO-rubricering van de openbare bibliotheken gestructureerd aanbod aan interessante en kwaliteitsvolle websites.

Als de leerlingen klaar zijn met hun opzoekingswerk, presenteren ze kort het bereikte resultaat voor de klasgroep. Hierbij worden de resultaten van hun opzoekingswerk vergeleken (voor zover meer dan één leerling dezelfde trefwoorden heeft behandeld), geëvalueerd en eventueel bijgestuurd. Achteraf krijgen alle leerlingen een lijst met verklaringen van de bewuste trefwoorden. Enkel op basis van die lijst wordt de volgende stap aangevat.

2 De middeleeuwen in kaart gebracht

De tweede stap in de uitwerking van het project bestaat uit het ordenen van de trefwoorden in een overzichtelijk schema. Hiertoe worden groepen gevormd van drie tot vijf leerlingen (meer of minder lijkt niet zo aangewezen). Als begeleider kun je de groepen zelf samenstellen of de samenstelling overlaten aan de leerlingen. Elke groep krijgt als opdracht mee de gevonden trefwoorden thematisch en deductief te ordenen met als einddoel een schematisch overzicht waarin de verschillende aspecten van de Middeleeuwen zijn opgenomen. Geef je leerlingen de raad om eerst deelschema's te maken en die later in een groter geheel in te passen. Merk je als begeleidende leerkracht dat de leerlingen er niet in slagen om tot zinvolle grotere gehelen te komen, geef hen dan bijkomende (thematische) trefwoorden zoals kunst en maatschappelijke context. Het trefwoord kunst kan dan verder worden opgesplitst in bouw- & beeldhouwkunst enerzijds, literatuur anderzijds. Het trefwoord literatuur kan andermaal verder worden opgesplitst in epiek en dramatiek, enz. Voor de onderverdeling van het trefwoord maatschappelijke context kan worden gewerkt met de trefwoorden sociaal, politiek, religieus.

Op basis van de resultaten van het groepswork wordt d.m.v. door de begeleidende leerkracht geformuleerde vragen het beoogde schema stap voor stap aan het bord opgebouwd. Vervolgens gaan de leerlingen binnen het bereikte schema op zoek naar supplementaire verbanden tussen de diverse trefwoorden. Ook deze 'queeste' gebeurt in groepsverband. De gevonden supplementaire verbanden worden vervolgens klassikaal besproken. De leerlingen krijgen achteraf het beoogde schema maar dan aangevuld met de lijnen die de supplementaire verbanden uitdrukken.

3 Uitdieping

De derde stap bestaat uit een klassikale bespreking van het geestelijk en wereldlijk drama in de Middeleeuwen. Bij die bespreking wordt vooral de nadruk gelegd op het verhaal en op aspecten van het gedachtegoed dat achter die teksten of tekstfragmenten schuilgaat. Zo wordt bij de bespreking van Lanseloet van Denemarken uiteraard gewezen op het hoofse

karakter maar evenzeer op de bijzonder sterke rol die de vrouwen in het verhaal krijgen toegewezen. Bij de bespreking van Mariken van Nieumeghen wordt ondermeer stilgestaan bij het Faustmotief en de Maria-cultus (Beatrijs).

4 Besluit

De totale duur van het project bedraagt ongeveer 12 uren. De voorgestelde uitwerking laat uiteraard ruimte voor allerlei ingrepen van de begeleidende leerkracht (ingrepen die meteen ook de duur van het project zullen beïnvloeden):

- het aantal trefwoorden uitbreiden of beperken,
- de toelichting bij de trefwoorden uitbreiden of beperken,
- de bespreking van de literaire werken anders aanpakken,
- enz.

Toetsing van het inzicht in de leerstof kan ondermeer gebeuren door de leerlingen bepaalde verbanden tussen de trefwoorden (schriftelijk) te laten verwoorden.

Bibliografie

- Caels R., e.a. (1989), *Nederlands 6*. Antwerpen: Den Gulden Engel.
- Camerlynck L., e.a. (1994), *Lemma 6*. Kapellen: De Nederlandsche Boekhandel/Pelckmans.
- De Keyser P. (1972), *Van den Vos Reynaerde*. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel. (Klassieke Galerij, nummer 8)
- Gaarder J. (1991), *De Wereld van Sofie*. Antwerpen: Houtekiet.
- Hogenelst D. & van Oostrom F. (1995), *Handgeschreven Wereld, Nederlandse literatuur en cultuur in de Middeleeuwen*. Amsterdam: Prometheus.
- Huizinga J. (1973), *Herfsttij der Middeleeuwen*. Groningen: H.D. Tjeenk Willink.
- Kruyskamp C. (1975), *Mariken van Nieumeghen*. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel. (Klassieke Galerij, nummer 66)
- Roemans R. & Nauwelaerts M.A., (1965), *Onze Letteren, Middeleeuwen en Moderne Tijd, Handleiding bij de Geschiedenis der Nederlandse Letterkunde*. Antwerpen: De Vlijt.
- Roemans R. & van Assche H., (1973), *Een abel spel van Lanseloet van Denemerken*. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel. (Klassieke Galerij, nummer 123)
- Roemans R. & van Assche H., (1975), *Beatrijs*. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel. (Klassieke Galerij, nummer 21)
- Van Elslander A. (1972), *Den Spyghel der Salicheyt van Elckerlijc*. Antwerpen: De Nederlandsche Boekhandel. (Klassieke Galerij, nummer 61)